

Н.И. Дьякова. – М.: ТЦ Сфера, 2010. –96 с. **4. Логопедія:** підручник /за ред. М.К. Шеремет. – Вид.3-тє. перер. та доповн. – К. : Видавничий дім «Слово».2015. –776с. **5. Ткач О.М.** Корекція стертої форми дизартрії в умовах дошкільного навчального закладу / О.М. Ткач. – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Цвігайло М. М., 2012. – 118с.

References:

1. Gavry`lova N.S. Porushennya fonety`chnogo boku movennyu u ditej: Monografiya/ N.S. Gavry`lova. – Kam'yanecz`-Podil`s`ky`j: TOV «Druk-servis», 2011. – 200s. **2. Gavry`lova N.S.** Metody`ka postanovky` golosny`x zvukiv / N.S. Gavry`lova. – Kam'yanecz`-Podil`s`ky`j: vy`davecz` PP V. Moshak, 2014. – 58s. **3. D`yakova N.Y`.** Logopedy`chesky`j massazh / N.Y`. D`yakova. – М.: TCz Sfera, 2010. –96 с. **4. Logopediya:** pidruchny`k /za ed. M.K. Sheremet. – Vy`d.3-tye. perer. ta dopovn. – К. : Vy`davny`chy`j dim «Slovo».2015. –776s. **5. Tkach O.M.** Korekciya stertoyi formy` dy`zartriyi v umovax doshkil`nogo navchal`nogo zakladu / O.M. Tkach. – Kam'yanecz`-Podil`s`ky`j: Vy`davecz` PP Czvigajlo M. M., 2012. – 118s.j

Received 29.09.2017

Reviewed 06.10.2017

Accepted 13.11.2017

376-056.36 : 37.016 : 62/64] (043.5)

В. С. Товстоган
vstovst1957@gmail.com

ОЦІНКА ПРОФЕСІЙНО-ТРУДОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ НА ЕТАПІ ФОРМУЮЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Відомості про автора: Товстоган Володимир Святославович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри корекційної освіти Херсонського державного університету, Херсон, Україна. У колі наукових інтересів: проблема корекції і розвитку дітей з порушенням інтелектуального розвитку та методики їх навчання. E-mail: vstovst1957@gmail.com

Contact: Profesor Vladimir Tovstogan , candidate of pedagogical Sciences, associate professor of speech Kherson state University, Kherson, Ukraine. Academic interests: development of children with violation of intellectual development and methodology of their educating. E-mail: vstovst1957@gmail.com

Товстоган В. С. Оцінка професійно-трудової компетентності учнів з порушенням розумового розвитку на етапі формуючого експерименту. В роботі на основі вивчення державних освітніх нормативних документів, аналізу наукових джерел представлені результати сформованості професійно-трудової компетентності в учнів з порушенням розумового розвитку. Основою для формуючого етапу експериментального дослідження слугувала авторська модель професійно-трудової компетентності. Модель складається із двох блоків: загальнотрудового і професійно-трудового. З'ясовано, що загальнотрудовий блок включає загальні здібності, професійно важливі особистісні якості і навчальні досягнення учня. З'ясовано, що структура професійно-трудового блоку включає такі компетентності: профільну трудову, графічну, обчислювальну, соціальну, професіографічну, інформаційну та економічну. Визначено складові кожної компетентності – теоретичні професійні знання, досвід використання знань у професійній діяльності, ціннісне ставлення до процесу, змісту і результату здобутої компетентності, мотиваційна готовність до актуалізації отриманого досвіду. До кожної складової компетентності розроблено показники, критерії та рівні їх оцінювання. На основі кількісного аналізу результатів дослідження проілюстровано покращення отриманих результатів учнями експериментальних класів з усіх складових професійно-трудової компетентності у порівнянні з контрольною групою. Проведений якісний аналіз отриманих результатів дав підстави переконатись в ефективності запропонованої структури, засобів та умов формування професійно-трудової компетентності у вихованців спеціальних навчальних закладів.

Ключові слова: формуючий етап експериментального дослідження, якісний та кількісний аналізи результатів дослідження, модель професійно-трудової компетентності, учні з порушенням розумового розвитку.

Товстоган В.С. Оценка профессионально-трудова компетентности учеников с нарушением умственного развития на этапе формирующего эксперимента. В работе на основе изучения государственных образовательных нормативных документов, анализа научных источников представлены результаты сформированности профессионально-трудова компетентности у учеников с нарушением умственного развития. Основой для формирующего этапа экспериментального исследования послужила авторская модель профессионально-трудова компетентности. Модель состоит из двух блоков: общетрудового и профессионально-трудова. Выяснено, что общетрудовой блок включает общие способности, профессионально важные личностные качества и учебные достижения ученика.

Определено, что структура профессионально-трудового блока включает такие компетентности: профильную трудовую, графическую, вычислительную, социальную, профессиографическую, информационную и экономическую. Определены составляющие каждой компетентности - теоретические знания, опыт использования знаний в профессиональной деятельности, ценностное отношение к процессу, содержанию и результату сформированной компетентности, мотивационная готовность к актуализации полученного опыта. К каждой составляющей компетентности разработаны показатели, критерии и уровни их оценивания. На основе количественного анализа результатов исследования проиллюстрировано улучшение полученных результатов учениками экспериментальных классов по всем составляющим профессионально-трудовой компетентности в сравнении с контрольной группой. Проведенный качественный анализ полученных результатов дал основания утверждать об эффективности предложенной структуры, средств и условий формирования профессионально-трудовой компетентности у воспитанников специальных учебных заведений.

Ключевые слова: формирующий этап экспериментального исследования, качественный и количественный анализы результатов исследования, модель профессионально-трудовой компетентности, ученики с нарушением розумого развития.

Tovstogan V. S. Assessment of the professional and labor competence of students with a violation of mental development at the stage of the formative experiment. On the basis of study of state educational normative documents, analysis of scientific sources представлены results of formed of labour competence for students with violation of mental development. The basis for the formative stage of the experimental research was the author's model of vocational labor competence. The model consists of two blocks: general labor and vocational. It was found out that the general building block includes general abilities, professionally important personal qualities and educational achievements of the student. It is established that the construction of a professional-labor unit is based on the requirements of profессиograms of working professions, which are taught to pupils in a special school. It is determined that the structure of the marked block includes such competencies: profile labor, graphic, computing, social, occupational, information and economic. The components of each competence are theoretical knowledge, experience of using knowledge in professional activity, value attitude to the process, content and result of the formed competence, motivational readiness to actualize the experience gained. For each component of competence, indicators, criteria and levels of their evaluation have been developed. On the basis of a quantitative analysis of the results of the study, the improvement of the results obtained by the pupils of

the experimental classes for all components of vocational competence compared with the control group is illustrated. The qualitative analysis of the results obtained gave grounds to assert the effectiveness of the proposed structure, means and conditions for the formation of professional and labor competence among pupils of special educational institutions.

Key words: forming stage of experimental research, qualitative and quantitative analysis of research results, model of professional-labor competence, students with violation of rosy development.

Постановка проблеми. Сучасні соціально-економічні тенденції в світі та Україні - глобалізація світових економік, ринку праці, інформаційного поля, технологій, виробництва зумовили, зокрема, виникнення та поширення нових професій і вимог до фахівців. Замість кваліфікацій, які асоціюються з умінням здійснювати певні операції матеріального характеру, роботодавці вимагають компетентностей, в яких поєднується і кваліфікація, і відповідна соціальна поведінка, і здатність працювати в групі, ініціативність, здатність до ризику тощо» [3, 5] Зазначене вказує на суттєвий вплив на освіту економічних важелів, думки роботодавців. Поруч із термінами «навчання» і «виховання» ставши широким вислів «надання освітніх послуг». «Тимчасовість роботи (її нестійкість) є робочою моделлю майбутнього. В цих умовах здатність і готовність до учіння стає важливою здібністю», сприятиме цьому освіта упродовж усього життя, в основу якої мають бути покладені загальнолюдські моральні цінності (Е.Фор, Ж.Делор, Дж.Фіен, Т.Келлаган) [3; 6].

Всесвітній економічний форум (Давос, 2016 р.) презентував ключові навички, необхідні для успішної кар'єри в 2020 р. – це критичне мислення, координація дій з іншими, емоційний інтелект, взаємодія, ведення перемовин, когнітивна гнучкість та ін. Як видно, більшість навичок стосуються комунікативної функції, що спирається на соціальний та емоційний інтелекти. Вирішенню поставлених завдань сприятиме схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року (№ 988-р від 14.12.16 року).

Зважаючи на зазначене, проблема формування професійно-трудової компетентності, як інтегрованої особистісної якості, у вітчизняній корекційній психопедагогіці є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В структурі компетентності виділяють потребнісно-мотиваційний, когнітивний, практично-діяльнісний, емоційно-вольовий і ціннісно-змістовий компоненти. В проведених наукових дослідженнях продемонстровано, що останній компонент є провідним, системоутворюючим [4, 6].

Предметом наших наукових інтересів є освітня галузь знань «Технології», а саме – трудове навчання учнів з порушенням розумового розвитку. Метою даної статті є аналіз результатів сформованості складових професійно-трудової компетентності в старшокласників спеціальних навчальних закладів на основі проведеного нами формуючого етапу експериментального дослідження. Крім того, в даній статті опосередковано через отримані результати будуть розглянуті окремі питання методики формування професійно-трудової компетентності (ПТК). Теоретичною основою нашого дослідження слугували наукові розвідки як вітчизняних (Н. Бібик, Ю. Бистрова, В. Бондар, І. Єрмаков, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун, К. Рейда, О. Савченко, С. Трубачова та ін.), так і закордонних (В. Байденко, О. Бермус, В. Болотов, І. Зимня, В. Краєвський, В. Серіков, Ю. Татур, І. Фрумїна, А. Хуторської, Ю. Фролов, М. Чошанов, В. Шадриков, П. Щедровицький та ін.) учених [1; 2].

Не зважаючи на значну кількість досліджень, питанням формування ПТК в учнів з порушенням розумового розвитку присвячено не достатньо. Зокрема, не визначена структура зазначеної компетентності, не розроблені її складові, критерії та рівні сформованості, методика формування.

Основний матеріал. Основними структурними блоками ПТК нам слугували такі: базовий (включає загальні здібності, професійно важливі особистісні якості і властивості, які слугують основою формування спеціальних здібностей і властивостей, успішність учнів з усіх навчальних дисциплін) та професійно-трудова, що формується в корекційному навчально-виховному процесі в старших класах спеціальних навчальних закладів. Останній блок складається із профільної трудової (згідно профілю трудового навчання, обраного конкретним учнем), соціальної, професіографічної, інформаційної, графічної, обчислювальної та економічної компетентностей. Оцінка кожної компетентності включала теоретичні знання, досвід використання знань у конкретній діяльності, ціннісне ставлення до процесу, змісту і результату здобутої компетентності, мотиваційна готовність до актуалізації отриманого досвіду [5, 379].

Дослідженням були охоплені 150 старшокласників з різних регіонів України – Київ, Миколаїв, Сумщина, Херсонщина.

Розглянемо та проаналізуємо стан сформованості ПТК на основі визначених нами структурних блоків. На формуючому етапі експериментального дослідження в якості експериментальної і контрольної групи було відібрано по 75 старшокласників (по 50% від загальної кількості). Комплектування груп відбувалося із дотриманням балансу отриманих оцінок ПТК між обстеженими учнями обох груп на констатуючому етапі експериментального дослідження.

Проведений формуючий етап експериментального дослідження дозволив упевнитись у наступному: учні експериментальних класів у порівнянні з контрольними продемонстрували кращі результати сформованості усіх складових компонентів професійно-трудової компетентності. Зміни навчальних досягнень в учнів контрольних класів носили флуктаційний характер, і знаходилися в межах похибки: 1-2 %.

Розглянемо результати сформованості показників базового (загально-трудового) блоку, а саме: загальнотрудових здібностей, професійно важливих особистісних якостей і властивостей, покладених в основу оволодіння учнями загальнотрудовими і спеціальними трудовими здібностями. Як видно з таблиць 1 і 2, загальнотрудові здібності в учнів експериментальної групи в цілому зросли на 13,3%, з них – на 2,7% обстежених вперше досягли «високого» рівня, на 10,6% збільшилася кількість тих, хто отримав оцінку, яка відповідала «достатньому» рівню. Загальнотрудові особистісні якості і властивості покращили 14,7% респондентів: «високого» рівня вперше досягли 4,0% обстежених, відносно збільшилася кількість тих, хто досяг «достатнього» рівня – на 9,4%, «середнього» – на 1,3% від загальної кількості.

Покращили свої здобутки учні експериментальної групи і в компетентностях, що складають основу професійно-трудового блоку.

Таблиця 1

Розподіл учнів експериментальної групи за рівнями сформованості показників загально-трудового (базового) блоку професійно-трудової компетентності на констатуючому етапі експерименту (у %)

Рівні сформованості	Загальнотрудові здібності	Професійно важливі якості і властивості
високий	0	0
достатній	14,7	28,0
середній	32,0	28,0
початковий	53,3	44,0

Таблиця 2

Розподіл учнів експериментальної групи за рівнями сформованості показників загально-трудового (базового) блоку професійно-трудової компетентності на формуючому етапі експерименту (у %)

Рівні сформованості	Загальнотрудові здібності	Загальнотрудові особистісні якості і властивості
високий	2,7	4,0
достатній	25,3	37,4
середній	32,0	29,3
початковий	40,0	29,3

Так, на 6,7% збільшилася кількість обстежених учнів, що продемонстрували «достатній» рівень знань, досвіду, ставлення до обраного профілю трудового навчання, на 8,0% зросла кількість респондентів, що продемонстрували «середній» рівень профільної трудової компетентності, що видно на таблицях 3 і 4.

Таблиця 3

Розподіл учнів експериментальної групи за рівнями сформованості складових професійно-трудового блоку професійно-трудової компетентності на констатуючому етапі експерименту (у %)

Рівні сформованості	Складові компетентності професійно-трудового блоку ПТК						
	економічна	інформаційна	соціальна	професійно-графічна	графічна	профільна трудова (знання, досвід)	обчислювальна
високий	0	0	0	0	0	0	0
достатній	0	2,7	0	0	0	6,6	0
середній	0	22,7	13,3	0	13,3	34,7	40,0
початковий	100	74,6	86,7	100	86,7	58,7	60,0

Відносно кращі результати були отримані в процесі формування інформаційної компетентності – загалом на 15,9%, з них: 3,9% покращили оцінку на «достатньому» рівні, на «середньому» рівні – 12,0% респондентів.

Схожі результати отримані були і за результатами обстеження соціальної та обчислювальної компетентностей: покращились кількість обстежених, які досягли «достатнього» рівня - відповідно на 5,3% і на 10,7%, збільшилася кількість і тих, хто досяг «середнього» рівня – на 8,0% і на 4,3%.

Відносно менш успішними були відповіді та дії обстежених на завдання, що стосувалися графічної компетентності, і ставлення до неї: 2,7% учнів вперше продемонстрували «достатній» рівень, збільшилася кількість обстежених, які досягли «середнього» рівня – на 8,0% від загальної кількості респондентів.

Таблиця 4

Розподіл учнів експериментальної групи за рівнями сформованості складових професійно-трудового блоку професійно-трудової компетентності на формуючому етапі експерименту (у %)

Рівні сформованості	Складові компетентності професійно-трудового блоку ПТК						
	економічна	інформаційна	соціальна	професійно-графічна	графічна	профільна трудова (знання, досвід)	обчислювальна
високий	0	0	0	0	0	0	0
достатній	0	6,6	5,3	0	2,7	13,3	10,7
середній	17,3	34,7	21,3	28,0	21,3	42,7	37,3
початковий	82,7	58,7	73,3	72,0	76,0	44,0	52,0

Жодний із обстежених учнів не досяг «достатнього» рівня за показниками економічної та професіографічної компетентностей. Покращення зазначених компетентностей було продемонстровано на «середньому» рівні: професіографічної – на 28%, економічної – на 17,3%.

В процесі проведення формуючого етапу дослідження виникли об'єктивні труднощі, що стосувалися економічної освіти вчителів-дефектологів, оскільки даний аспект не передбачений планами підготовки дефектологів. Не достатньо уваги приділяється і питанням професіографії, як науки про професії, враховуючи мінливість їх на ринку праці та появу нових, періодичну зміну вимог до компетентності робітників тощо. Актуальним в аспекті працевлаштування випускників школи постає завдання вивчення учителями потреб ринку у робітничих кадрах, і відповідна корекція програм трудової підготовки в школі.

Дослідження висвітило слабе місце у виховній роботі спеціальних навчальних закладів: не в повній мірі здійснюється система профорієнтаційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (профпропаганда та профінформування дітей і їхніх батьків, профконсультація, профдіагностика з інформуванням про її результати батьків, попередній профвідбір чи профпідбір професії учню шкільною ПМПК в кінці 4-го класу), починаючи від першого класу до логічного її завершення – професійного визначення (самовизначення) випускника.

Ці питання можливо вирішувати шляхом використання міжпредметних зв'язків, розробки спеціальних курсів в системі перепідготовки вчителів та підготовки майбутніх дефектологів.

Як показали результати проведеного експериментального дослідження, для формування професійно-трудової компетентності в учнів з порушенням розумового розвитку в освітньому процесі пріоритетними методами навчання можуть бути такі: проектний, проблемний, моделювання реальних ситуацій з професійного життя, частково-пошукові, соціальної взаємодії, виконання пробних (професійно-трудова) завдань, дотримання мотиву гарантованого успіху (для корекції мотиву уникнення невдач), рефлексії (від керованої вчителем до саморефлексії) тощо.

Організація трудової діяльності учнів на наукових засадах сприяло формуванню у них культури праці, під якою розуміємо продуманий порядок на робочому місці згідно технологічного завдання (раціональне розміщення інструменту, матеріалів, готової продукції), ефективне використання робочого часу, раціональних прийомів праці, економне витрачання матеріалів, електроенергії, естетичний вигляд виробу, дотримання особистої гігієни й техніки безпеки тощо.

В процесі експериментального дослідження вчитель трудового навчання на кожному уроці (починаючи з молодших класів) мав не тільки порівнювати й оцінювати результати трудової діяльності усіх

учнів, а і вказувати на індивідуальні якості особистості, з'ясовувати з кожним учнем, що сприяло чи заважало досягненню тих чи інших навчальних результатів (рефлексивний компонент уроку).

Важливим завданням учителя було привчити учнів працювати в колективі та індивідуально. У процесі колективної праці формувалися ділові взаємини між учнями, дух співробітництва, взаємодопомоги, товариськість, вироблялася здатність до спільного трудового зусилля. Робота в колективі, моделювання робітничих ситуацій, виконання учнями різних функцій в робітничій бригаді, взаємна трудова залежність сприяли створенню ділової атмосфери, закріпленню знань, формуванню навичок, становленню моральних якостей, необхідних для роботи в трудовому колективі.

На етапі закріплення та узагальнення програмного матеріалу завдання з трудового навчання спрямовувалися на формування творчого ставлення учнів до праці (метод проектів): колективна побудова креслень, групова розробка технологічної документації, економічний розрахунок собівартості виробу, вивчення попиту виробу на ринку товарів, пошук шляхів його здешевлення тощо.

Включення учня в діяльність, від якої він відчуває задоволення, радість, розуміє її корисність і необхідність, сприяли формуванню позитивної мотивації, ціннісного ставлення до професійно-трудової діяльності.

Важливим засобом формування професійно-трудової компетентності старшокласників слугував налагоджений зв'язок навчання з виробництвом, а саме: організація екскурсій згідно профілю навчання, проведення виїзних практичних уроків на робочих місцях виробничих баз практики. Зокрема, в майстернях, ательє, підприємствах, в яких здійснювалися всі види інструктажів, контроль за процесом діяльності не лише вчителем, а й майстром чи відповідальним робітником, – все це сприяло вихованню дисциплінованості, відповідальності, організованості, самостійності, допитливості учнів-практикантів. Таким чином організована практична діяльність забезпечила можливість учням не лише поглибити та узагальнити знання щодо обраного професійного навчання (зі столярної, слюсарної, швейної, взуттєвої справи, квітникарства, плиточника-лицювальника), але й отримали можливість практично їх застосувати в нових умовах, а, отже, психологічно підготуватися до обраного виду трудової діяльності, більш усвідомлено підійти до можливого вибору майбутньої професії.

Виконуючи пробні роботи в умовах виробництва, спілкуючись з робітниками, вихованці спеціальних навчальних закладів не лише краще усвідомили значення, але й відчули необхідність здобуття таких важливих якостей особистості як рішучість, самостійність, впевненість, здатність вибудовувати комунікацію з незнайомими людьми, цінувати кооперацію задля досягнення виробничих цілей тощо.

Висновки. Узагальнення отриманих даних дає підстави стверджувати, що в учнів з порушенням розумового розвитку можливо сформувати ПТК. З високою ймовірністю можна спрогнозувати, що успішність зазначеного процесу і його результату буде залежати від вчасного його початку не лише у школі, а і в сім'ї, котра виховує дитину, особистість, громадянина. Зокрема, такі загальнотрудова особистісні якості та властивості як працьовитість, сумлінність, акуратність, відповідальність, ініціативність, спостережливість, допитливість, уважність, самостійність, повага до людей праці, чесність, доброта, чуйність та ін., як свідчать літературні джерела (Е.Еріксон, Т. Поніманська та ін.), беруть свій початок у дитинстві, тому не достатня увага процесу формовання зазначених якостей і властивостей в сім'ї ускладнює корекційно-розвивальний і навчально-виховний процеси навчального закладу, зважаючи на те, що вказані якості є засадничими щодо оволодіння учнем як загальнонавчальними, загальнотрудовами, так і професійно-трудовами знаннями, вміннями, виховання в нього ціннісного ставлення до них.

Перспективи подальших досліджень. Отже, проведене нами експериментальне дослідження дозволило на основі вивчення наукових джерел розробити структуру професійно-трудова компетентності для учнів, яких навчають робітничим професіям, окреслити оптимальні умови її формування в учнів з порушенням інтелектуального розвитку. Зазначений концептуальний підхід до побудови навчально-виховного процесу, спрямованого на формування складових професійно-трудова компетентності в учнів, потребує внесення коректив у навчальний процес з урахуванням сучасних вимог до випускників шкіл: бути професійно мобільним, тобто готовим до змін на професійному шляху. А ця обставина ставить завдання перед керівниками цих шкіл упроваджувати багатопрофільне трудового навчання, прикладом якого слугує Печеніжинська школа-інтернат, а найголовніше – готувати вихованців до самонавчання, самовиховання, саморозвитку, і здійснювати їхній соціальний супровід.

Запропонований нами діагностичний підхід в системі трудового навчання може слугувати основою для розробки ученими критеріїв навчальних досягнень учнів в інших галузях спеціальної освіти.

Бібліографія

1. Бистрова Ю. О. Система психолого-педагогічного забезпечення професійно-трудова соціалізації осіб з психофізичними порушеннями: автореферат ...докт. псих.наук. 19.00.08 / Ю.О. Бистрова. – К., 2013. – 40 с. **2. Бондар В. І.** Особливості формування трудової компетентності розумово відсталих учнів: Навчальний посібник. / В.І. Бондар, К.В. Рейда. – К.: «МП Леся», 2010. – 168 с. **3. Делор Ж.** Образование: сокрытое сокровище / Ж. Делор. – ЮНЕСКО, 1996. -46с.

- 4. Ермаков Д. С.** Формирование экологической компетентности учащихся. – М.: МИОО, 2009. - 180 с. **5. Товстоган В. С.** Методика оцінки професійно-трудової компетентності в учнів із психофізичними порушеннями / Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): зб. наук. пр.: вип. 7, у 2 т. / за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова. – Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2016. – Т.2. – С. 372-385. **6. Beruffliche** Kompetenzentwicklung. Berlin. Dezember 1999. 6`99.

References

- 1. Bystrova Iu. O.** Systema psykholoho-pedahohichnoho zabezpechennia profesiino-trudovoi sotsializatsii osib z psykhofizychnymy porushenniamy: avtoreferat ...dokt. psykhnauk. 19.00.08 / Iu.O. Bystrova. – K., 2013. – 40 s. **2. Bondar V. I.** Osoblyvosti formuvannia trudovoi kompetentnosti rozumovo vidstalykh uchniv: Navchalnyi posibnyk. / V.I. Bondar, K.V. Reida. – K.: «MP Lesia», 2010. – 168 s. **3. Delor Zh.** Obrazovanye: sokrytoe sokrovyshe / Zh. Delor. –IuNESKO, 1996. -46s. **4. Ermakov D. S.** Formyrovanye ekolohycheskoi kompetentnosti uchashchyhsia. – М.: МҮОО, 2009. - 180 с. **5. Tovstohan V. S.** Metodyka otsinky profesiino-trudovoi kompetentnosti v uchniv iz psykhofizychnymy porushenniamy / Aktualni pytannia korektsiinoi osvity (pedahohichni nauky): zb. nauk. pr.: vyp. 7, u 2 t. / za red. V.M. Synova, O.V. Havrylova. – Kam'ianets-Podilskyi: PP Medobory-2006, 2016. – Т.2. – С. 372-385. **6. Beruffliche** Kompetenzentwicklung. Berlin. Dezember 1999. 6`99.

Received 15.09.2017
Reviewed 12.10.2017
Accepted 09.11.2017

УДК 376.1-056.042.2

О.Г. Ферт
olia_yulia@ukr.net

ОСНОВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Відомості про автора: Ферт Ольга Григорівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри корекційної педагогіки та інклюзії факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка. Львів, Україна. У колі наукових інтересів: навчання дітей з розладами поведінки та емоцій (гіперактивний розлад з дефіцитом